

PRAWA LEKARZA - KOMPENDIUM WIEDZY.

WPROWADZENIE.

Zawód lekarza należy do grupy zawodów określanych mianem profesjonalnych i z tego tytułu podlega szczególnym regulacjom. Takie postrzeganie zawodów profesjonalnych, w tym zawodu lekarza, znalazło odzwierciedlenie w opracowanej przez Parlament Europejski i Radę *Dyrektywie w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych*. Zgodnie z zapisami dyrektywy wykonywanie zawodu lekarza wymaga zdobycia szczególnych kwalifikacji zawodowych niezbędnych do wykonywania zawodu oraz posługiwania się tytułem lekarza¹. Kwalifikacje zawodowe muszą zostać potwierdzone odpowiednim dokumentem, a ów dokument jest honorowany we wszystkich krajach członkowskich. Regulacji podlega nie tylko sposób wykonywania zawodu, ale również regulowany jest system kształcenia i szkolenia prowadzącego do wykonywania zawodu lekarza.

Zawód profesjonalisty charakteryzuje się pewnymi cechami:

- Osoba wykonująca ten zawód musi **posiadać licencje - prawo do wykonywania zawodu**.
- **Społecznym przyzwoleniem do postawy paternalistycznej**. Postawa paternalistyczna ograniczona jest prawem jednostki wobec której zawód profesjonalisty jest wykonywany, np. pacjent, klient kancelarii prawnej, prawem do stanowienia o sobie.
- **Powszechnie akceptowane prawo inicjowania kontaktów** - prawo do wezwania klienta/pacjenta do stawienia się w wyznaczonym terminie.
- **Kodeks etyki zawodowej**, który wprowadzie w konstytucyjnym pojęciu nie stanowi źródła prawa, ale jest zbiorem norm moralnych obowiązujących podczas wykonywania danego zawodu i niejednokrotnie zapisy zawodowych kodeksów etycznych są

¹ Dyrektywa 2005/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 września 2005 r. w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych z dnia 7 września 2005 r. (Dz .Urz. UE.L Nr 255, str. 22) **art. 3 ust. 1 lit. a i b „zawód regulowany”**: działalność zawodowa lub zespół działalności zawodowych, których podjęcie, wykonywanie, lub jeden ze sposobów wykonywania wymaga, bezpośrednio bądź pośrednio, na mocy przepisów ustawowych, wykonawczych lub administracyjnych, posiadania specjalnych kwalifikacji zawodowych; **w szczególności używanie tytułu zawodowego zastrzeżonego na mocy przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych dla osób posiadających odpowiednie kwalifikacje zawodowe stanowi sposób wykonywania działalności zawodowej**. „**kwalifikacje zawodowe**”: kwalifikacje potwierdzone dokumentem potwierdzającym posiadanie kwalifikacji, poświadczeniem kompetencji, o którym mowa w art. 11 lit. a) ppkt i) lub doświadczenia zawodowego.

inkorporowane do prawa stanowionego. Niejednokrotnie, mimo, że kodeksy etyki zawodowej nie stanowią konstytucyjnego źródła prawa stają się prawem umownie przyjętym (*lex contrahens*) i są brane pod uwagę przez sąd w procesie orzekania². Jednocześnie w przypadku kiedy zapisy kodeksu etyki zawodowej zawierają zapisy niezgodne/sprzeczne z prawem stanowionym (konstytucją, międzynarodową, umową ratyfikowaną, ustawą, rozporządzeniem, prawem lokalnym) nie mogą stanowić źródła odpowiedzialności.

- Osoby wykonujące zawód profesjonalisty, zawód zaufania publicznego mogą na drodze ustawy **tworzyć samorządy zawodowe**³.

Umowa łącząca lekarza, podmiot leczniczy z pacjentem jest umową starannego działania a nie umową rezultatu. Jest to bardzo ważne ponieważ, oznacza to że pacjent ma prawo oczekiwać starannego działania, natomiast lekarz nie jest związany osiągnięciem konkretnego rezultatu leczenia – np. wyleczenia pacjenta. Co oznacza, że lekarz może odpowiadać za skutki braku staranności w działaniu lub popełnionego błędu, natomiast nie może odpowiadać za sam fakt niewyleczenia pacjenta.

Z powyższego wynikają dla osób wykonujących zawód lekarza pewne obowiązki ale i prawa.

Pojęcie zawodu lekarza jako profesjonalisty nie jest jedynym obszarem nabytych przezeń praw. Prawa lekarza powinny być rozpatrywane w kilku płaszczyznach: jednostki mającej prawo do zachowania wolności osobistej, osoby wykonującej zawód profesjonalisty, praw pracownika wobec pracodawcy (o ile wynika to z formy zatrudnienia o pracę), praw wynikających z umów cywilnoprawnych - prawa zobowiązań. Takie spojrzenie warunkuje odwołanie się do następujących źródeł prawa:

- *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483).*
- *Ustawa o zawodach lekarza i lekarza dentysty z dnia 5 grudnia 1996 r. (Dz. U. 1997 Nr 28, poz. 152 z późn. zm.).*
- *Ustawa o izbach lekarskich z dnia 2 grudnia 2009 r. (Dz. U. Nr 219, poz. 1708 z późn. zm.).*

² Wyrok w sprawie Sygn akt I ACa 653/09: „Niewłaściwe dokonanie zabiegu lekarskiego jest zawsze bezprawne. W zasadzie lekarz, który działa zgodnie z zasadami medycyny oraz w celu wyleczenia pacjenta postępuje zgodnie z prawem i nie powinien się obawiać odpowiedzialności. **Bezprawny jest bowiem tylko zabieg wykraczający poza zasady wiedzy i etyki lekarskie.**”

³ Art. 17 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483).

- Ustawa o działalności leczniczej z dnia 7 grudnia 2012 r. (Dz. U. z 2013 r. poz. 217 t.j.).
- Kodeks pracy z dnia 23 grudnia 1997 r. (Dz. U. 1998 Nr 21, poz. 94 z późn. zm.).
- Kodeks cywilny z dnia 23 kwietnia 1964 r. (Dz.U. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.).

PRAWA LEKARZA ZWIĄZANE Z WYKONYWANIEM ZAWODU.

PRAWO LEKARZA DO WYBORU LECZENIA ZGODNEGO ZE WSKAZANIAMI AKTUALNEJ WIEDZY MEDYCZNEJ. Wykonywanie zawodu lekarza polega między innymi na leczeniu pacjenta⁴, jednocześnie w tej samej ustawie nałożono na lekarza obowiązek leczenia zgodnie ze wskazaniami aktualnej wiedzy medycznej⁵. Z przepisów tych wynika prawo lekarza do wyboru metody leczenia zgodnej ze wskazaniami aktualnej wiedzy medycznej. Warto podkreślić, że lekarz nie ma narzuconych w przepisach określonych preferencji postępowania w zakresie wyboru metody leczenia, o ile jest ona oparta na aktualnej wiedzy medycznej. Należy jednak pamiętać, że lekarz proponuje określone leczenie pacjentowi, zaś wyrażenie zgody lub odmowa zgody na przyjęcie danego świadczenia medycznego, poza pewnymi wyjątkami, jest prawem pacjenta

PRAWO LEKARZA DO NIEINFORMOWANIA PACJENTA. Istnieją sytuacje w których lekarz ma prawo do od odstąpienia od zasady generalnej⁶ i nieudzielania informacji na temat stanu zdrowia. Może się tak zdarzyć na wyraźne żądanie pacjenta⁷. Dodatkowo ustawa nadaje lekarzowi tzw. przywilej terapeutyczny, dzięki

⁴ Art. 2 ust. 1 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty z dnia 5 grudnia 1996 r. (Dz. U. 2011 Nr 277, poz. 1634 tj.): „Wykonywanie zawodu lekarza polega na udzielaniu przez osobę posiadającą wymagane kwalifikacje, potwierdzone odpowiednimi dokumentami, **świadczeń zdrowotnych, w szczególności: badaniu stanu zdrowia, rozpoznawaniu chorób i zapobieganiu im, leczeniu i rehabilitacji chorych, udzielaniu porad lekarskich, a także wydawaniu opinii i orzeczeń lekarskich.**”

⁵ Art. 4 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty z dnia 5 grudnia 1996 r. (Dz. U. 2011 Nr 277, poz. 1634 tj.): „Lekarz ma obowiązek wykonywać zawód, **zgodnie ze wskazaniami aktualnej wiedzy medycznej, dostępnymi mu metodami i środkami zapobiegania, rozpoznawania i leczenia chorób, zgodnie z zasadami etyki zawodowej oraz z należytą starannością.**”

⁶ Art 31 ust 1 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty z dnia 5 grudnia 1996 r. (Dz. U. 2011 Nr 277, poz. 1634 tj.) „Lekarz ma obowiązek **udzielać pacjentowi lub jego ustawowemu przedstawicielowi przystępnej informacji o jego stanie zdrowia, rozpoznaniu, proponowanych oraz możliwych metodach diagnostycznych, leczniczych, dających się przewidzieć następstwach ich zastosowania albo zaniechania, wyników leczenia oraz rokowaniu.**”

⁷ Art 31 ust. 3 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty z dnia 5 grudnia 1996 r. (Dz. U. 2011 Nr 277, poz. 1634 tj.) „Na żądanie pacjenta lekarz nie ma obowiązku udzielać pacjentowi informacji, o której mowa w ust. 1”.

któremu może on ograniczyć informacje udzielane pacjentowi⁸. Należy jednak pamiętać, że ograniczenie informacji jest możliwe: **(1)** tylko wyjątkowo, jeżeli przemawia za tym dobro pacjenta; **(2)** dotyczy stanu zdrowia i rokowania – pozostałe informacje muszą być udzielone; **(3)** lekarz, ograniczywszy informacje udzielane pacjentowi, musi poinformować osobę upoważnioną przez pacjenta lub przedstawiciela ustawowego pacjenta o ograniczeniu; **(4)** na żądanie pacjenta lekarz ma obowiązek udzielić pacjentowi żądanej informacji. **Powołana sytuacja zezwala na przemilczenie w określonych przypadkach pewnych faktów, jednakże nie dopuszcza wprowadzania pacjenta w błąd.** Wola pacjenta uchyla przywilej terapeutyczny, to oznacza, że na pytanie pacjenta lekarz ma obowiązek udzielić wyczerpującej i pełnej odpowiedzi.

PRAWO LEKARZA DO DOMNIEMANIA ZGODY NA UDZIELANIA ŚWIADCZEŃ ZDROWOTNYCH. Lekarz ma prawo domniemywać, że pacjent zgadza się na wykonanie badania lub inne czynności medyczne, jeżeli się im poddaje⁹ (np. pacjent zgłasza się do lekarza podstawowej opieki zdrowotnej i poproszony o rozebranie się – rozbiera się; pacjent przychodzi na pobranie krwi i podwija rękaw). Jednocześnie prawo nie stwarza podstawy do domniemania zgody na świadczenia medyczne z grupy podwyższonego ryzyka, które wymagają zgody pisemnej¹⁰ (zabiegi operacyjne lub metody diagnostyczne lub lecznicze np. programy lekowe).

PRAWO LEKARZA DO ZBADANIA PACJENTA BEZ JEGO ZGODY W PRZYPADKU, GDY WYMAGA ON NIEZWŁOCZNEJ POMOCY LEKARSKIEJ. Lekarz ma prawo zbadania pacjenta bez jego zgody również w sytuacjach medycznych, gdy życie lub zdrowie pacjenta nie jest zagrożone¹¹, a pacjent

⁸ Art 31 ust. 4 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty z dnia 5 grudnia 1996 r. (Dz. U. 2011 Nr 277, poz. 1634 tj.) „W sytuacjach wyjątkowych, jeżeli rokowanie jest niepomyślne dla pacjenta, **lekarz może ograniczyć informację o stanie zdrowia i o rokowaniu**, jeżeli według oceny lekarza przemawia za tym dobro pacjenta. W takich przypadkach lekarz informuje przedstawiciela ustawowego pacjenta lub osobę upoważnioną przez pacjenta. Na żądanie pacjenta lekarz ma jednak obowiązek udzielić mu żądanej informacji”.

⁹ Art 32 ust. 7 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty z dnia 5 grudnia 1996 r. (Dz. U. 2011 Nr 277, poz. 1634 tj.) „Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, **zgoda [...] może być wyrażona ustnie albo nawet poprzez takie ich zachowanie, które w sposób niebudzący wątpliwości wskazuje na wolę poddania się proponowanym przez lekarza czynnościom medycznym.**”

¹⁰ Art 34 ust. 1 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty z dnia 5 grudnia 1996 r. (Dz. U. 2011 Nr 277, poz. 1634 tj.) „Lekarz może wykonać zabieg operacyjny albo zastosować metodę leczenia lub diagnostyki stwarzającą podwyższone ryzyko dla pacjenta, po uzyskaniu jego pisemnej zgody”.

¹¹ Art 33 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty z dnia 5 grudnia 1996 r. (Dz. U. 2011 Nr 277, poz. 1634 tj.) „**Badanie lub udzielenie pacjentowi innego świadczenia zdrowotnego bez jego zgody jest dopuszczalne, jeżeli wymaga on niezwłocznej pomocy lekarskiej, a ze względu na stan zdrowia lub wiek nie może**

wymaga niezwłocznej pomocy i z racji na stan zdrowia lub wiek nie może wyrazić zgody. Należy jednak pamiętać, że na przepis ten lekarz może się powołać wyłącznie wówczas, gdy: (1) pacjent wymaga niezwłocznej pomocy lekarskiej; (2) ze względu na stan zdrowia lub wiek nie może wyrazić zgody – jest na przykład nieprzytomny lub nie ma 16 lat; (3) nie ma możliwości porozumienia się jego opiekunem faktycznym lub przedstawicielem ustawowym. Trzeba też pamiętać, że decyzję o podjęciu czynności medycznych w okolicznościach, o których mowa w omawianym przepisie, lekarz powinien w miarę możliwości skonsultować z innym lekarzem. **Każdorazowo taka sytuacja powinna znaleźć odzwierciedlenie w dokumentacji medycznej.**

PRAWO LEKARZA DO WYKONYWANIA ZABIEGÓW OPERACYJNYCH ALBO ZASTOSOWANIA METODY LECZENIA LUB DIAGNOSTYKI STWARZAJĄCEJ PODWYŻSZONE RYZYKO DLA PACJENTA BEZ JEGO ZGODY. Lekarz ma prawo do podejmowania poważnych interwencji medycznych (np. cesarskie cięcie „na jodynę”) bez zgody pacjenta we wszystkich tych sytuacjach, w których czas potrzebny na informowanie pacjenta lub jego przedstawiciela ustawowego i udzielanie przezeń zgody mógłby narazić pacjenta na niebezpieczeństwo co najmniej ciężkiego rozstroju zdrowia¹². Należy podkreślić, że w takim przypadku lekarz ma obowiązek, o ile jest to możliwe, zasięgnąć opinii drugiego lekarza, w miarę możliwości tej samej specjalności. **Każdorazowo lekarz ma obowiązek poinformować o zaistniałych okolicznościach pacjenta oraz jego przedstawiciela ustawowego lub opiekuna faktycznego albo sąd opiekuńczy, a także dokonać odpowiedniej adnotacji wraz z uzasadnieniem w dokumentacji medycznej.**

wyrazić zgody i nie ma możliwości porozumienia się z jego przedstawicielem ustawowym lub opiekunem faktycznym. Decyzję o podjęciu czynności medycznych w okolicznościach, o których mowa w ust. 1, lekarz powinien w miarę możliwości skonsultować z innym lekarzem. Okoliczności, o których mowa w ust. 1 i 2, lekarz odnotowuje w dokumentacji medycznej pacjenta”.

¹² Art 34 ust. 7 i ust. 8 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty z dnia 5 grudnia 1996 r. (Dz. U. 2011 Nr 277, poz. 1634 tj.) „**Lekarz może wykonać czynności, o których mowa w ust. 1, bez zgody przedstawiciela ustawowego pacjenta bądź zgody właściwego sądu opiekuńczego, gdy zwłoka spowodowana postępowaniem w sprawie uzyskania zgody groziłaby pacjentowi niebezpieczeństwem utraty życia, ciężkiego uszkodzenia ciała lub ciężkiego rozstroju zdrowia.** W takim przypadku lekarz ma obowiązek, o ile jest to możliwe, zasięgnąć opinii drugiego lekarza, w miarę możliwości tej samej specjalności. O wykonywanych czynnościach lekarz niezwłocznie zawiadamia przedstawiciela ustawowego, opiekuna faktycznego lub sąd opiekuńczy. O okolicznościach, [...] Lekarz informuje pacjenta oraz jego przedstawiciela ustawowego lub opiekuna faktycznego albo sąd opiekuńczy, a także dokonuje odpowiedniej adnotacji wraz z uzasadnieniem w dokumentacji medycznej.”

PRAWO LEKARZA DO ZMIANY ZAKRESU ZABIEGU OPERACYJNEGO, METODY LECZNICZEJ LUB DIAGNOSTYCZNEJ. Lekarz ma prawo do rozszerzenia zabiegu lub zmianę jego zakresu w przypadku kiedy podczas wykonywania zabiegu operacyjnego albo stosowania metody leczniczej lub diagnostycznej wystąpią okoliczności których nieuwzględnienie stanowiłoby zagrożenie dla pacjenta w sposób umożliwiający uwzględnienie tych okoliczności. Aby lekarz mógł zastosować wskazane prawo, muszą nastąpić następujące okoliczności: (1) wystąpienie sytuacji nieprzewidywalnej; (2) w wyniku której ujawniły się nowe okoliczności; (3) których nieuwzględnienie spowodowałoby co najmniej ciężkim rozstrojem zdrowia; (4) i nie ma możliwości porozumienia się z pacjentem (np. pacjent znajduje się w narkozie) lub jego przedstawicielem ustawowym.¹³ W takim przypadku lekarz ma obowiązek, o ile jest to możliwe, zasięgnąć opinii drugiego lekarza, w miarę możliwości tej samej specjalności. **Każdorazowo lekarz ma obowiązek poinformować o zaistniałych okolicznościach pacjenta oraz jego przedstawiciela ustawowego lub opiekuna faktycznego albo sąd opiekuńczy, a także dokonać odpowiedniej adnotacji wraz z uzasadnieniem w dokumentacji medycznej.**

PRAWO LEKARZA DO ZASIĘGNIĘCIA OPINII INNEGO LEKARZA. Lekarz ma prawo do zasięgnięcia opinii innego lekarza lub zwołania konsylium lekarskiego na temat danego przypadku¹⁴. Przepis ten umożliwia także lekarzowi odrzucenie wniosku pacjenta o konsultację, jeżeli lekarz uzna, że nie jest to uzasadnione w świetle wiedzy medycznej. Należy jednak zauważyć, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazywano, że z przepisu tego wynika także „powinność krytycznej analizy leczenia na każdym jego etapie po to, by wykluczyć wątpliwości diagnostyczne lub terapeutyczne” (wyrok SN z 24 lutego 2005 r., sygn. akt V KK 375/04). Innymi słowy, w sytuacji wystąpienia

¹³ Art 35 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentystry z dnia 5 grudnia 1996 r. (Dz. U. 2011 Nr 277, poz. 1634 tj.) „**Jeżeli w trakcie wykonywania zabiegu operacyjnego albo stosowania metody leczniczej lub diagnostycznej wystąpią okoliczności, których nieuwzględnienie groziłoby pacjentowi niebezpieczeństwem utraty życia, ciężkim uszkodzeniem ciała lub ciężkim rozstrojem zdrowia, a nie ma możliwości niezwłocznie uzyskać zgody pacjenta lub jego przedstawiciela ustawowego, lekarz ma prawo, bez uzyskania tej zgody, zmienić zakres zabiegu bądź metody leczenia lub diagnostyki w sposób umożliwiający uwzględnienie tych okoliczności.** W takim przypadku lekarz ma obowiązek, o ile jest to możliwe, zasięgnąć opinii drugiego lekarza, w miarę możliwości tej samej specjalności. [...] lekarz dokonuje odpowiedniej adnotacji w dokumentacji medycznej oraz informuje pacjenta, przedstawiciela ustawowego lub opiekuna faktycznego albo sąd opiekuńczy.”

¹⁴ Art 37 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentystry z dnia 5 grudnia 1996 r. (Dz. U. 2011 Nr 277, poz. 1634 tj.) „W razie wątpliwości diagnostycznych lub terapeutycznych lekarz z własnej inicjatywy bądź na wniosek pacjenta lub jego przedstawiciela ustawowego, jeżeli uzna to za uzasadnione w świetle wymagań wiedzy medycznej, **powinien zasięgnąć opinii właściwego lekarza specjalisty lub zorganizować konsylium lekarskie.**”

wątpliwości, które przekraczają wiedzę lekarza prowadzącego, ma on obowiązek skonsultować się innym, bardziej doświadczonym, lekarzem.

PRAWO LEKARZA DO ODSZĄPIENIA LUB NIEPODZĘCIA LECZENIA. Każdy lekarz, bez względu na rodzaj udzielanych świadczeń zdrowotnych, miejsce wykonywania pracy i przyczyny, ma prawo do niepodjęcia lub odstąpienia od leczenia pacjenta pod warunkiem, że nie dotyczy to sytuacji w których nieudzielenie świadczenia wiązałoby się z ryzykiem co najmniej ciężkiego uszkodzenia ciała¹⁵. Jednocześnie w sytuacji kiedy lekarz znajduje się w stosunku pracy (umowa o pracę) lub jest powołany na stanowisko służbowe (np. w wojsku) może skorzystać z tego prawa w przypadku wystąpienia „ważnych powodów” i po uzyskaniu zgody przełożonego (np. kierownika przychodni). Równocześnie należy mieć na uwadze, że lekarz w przypadku odstąpienia od leczenia ma obowiązek: (1) dostatecznie wcześniej uprzedzić o tym pacjenta lub jego przedstawiciela ustawowego bądź opiekuna faktycznego; (2) wskazać realne możliwości uzyskania tego świadczenia u innego lekarza lub w innym podmiocie leczniczym; (3) odnotować ten fakt w dokumentacji medycznej i uzasadnić.

PRAWO LEKARZA DO ODMOWY WYKONANIA ŚWIADCZEŃ ZDROWOTNYCH NIEZGODNYCH Z SUMIENIEM. Lekarz ma prawo do powstrzymania się od wykonania świadczeń zdrowotnych niezgodnych z jego sumieniem, z wyjątkiem sytuacji w których nieudzielenie świadczenia wiązałoby się z ryzykiem co najmniej ciężkiego uszkodzenia ciała, jednocześnie lekarz ma obowiązek wskazać realne możliwości uzyskania tego świadczenia u innego lekarza lub w podmiocie leczniczym oraz uzasadnić i odnotować ten fakt w dokumentacji medycznej¹⁶. Dodatkowo Lekarz wykonujący swój zawód na podstawie

¹⁵ **Art 38** ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentystry z dnia 5 grudnia 1996 r. (Dz. U. 2011 Nr 277, poz. 1634 tj.) „**Lekarz może nie podjąć lub odstąpić od leczenia pacjenta, o ile nie zachodzi przypadek, [...] w którym zwłoka w udzieleniu pomocy medycznej mogłaby spowodować niebezpieczeństwo utraty życia, ciężkiego uszkodzenia ciała lub ciężkiego rozstroju zdrowia, oraz w innych przypadkach niecierpiących zwłoki).** W przypadku odstąpienia od leczenia, lekarz ma obowiązek dostatecznie wcześniej uprzedzić o tym pacjenta lub jego przedstawiciela ustawowego bądź opiekuna faktycznego i wskazać realne możliwości uzyskania tego świadczenia u innego lekarza lub w podmiocie leczniczym. Jeżeli lekarz wykonuje swój zawód na podstawie stosunku pracy lub w ramach służby, może nie podjąć lub odstąpić od leczenia, jeżeli istnieją poważne ku temu powody, po uzyskaniu zgody swojego przełożonego. W przypadku odstąpienia od leczenia lekarz ma obowiązek uzasadnić i odnotować ten fakt w dokumentacji medycznej.”

¹⁶ **Art 39** ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentystry z dnia 5 grudnia 1996 r. (Dz. U. 2011 Nr 277, poz. 1634 tj.) „**Lekarz może powstrzymać się od wykonania świadczeń zdrowotnych niezgodnych z jego sumieniem, z zastrzeżeniem art. 30 (w którym zwłoka w udzieleniu pomocy medycznej mogłaby spowodować niebezpieczeństwo utraty**

stosunku pracy lub w ramach służby ma obowiązek uprzedniego powiadomienia na piśmie przełożonego. Jest to prawo każdego lekarza – bez względu na rodzaj udzielanych świadczeń zdrowotnych, miejsce wykonywania pracy i przyczyny – do niewykonania tych świadczeń zdrowotnych, które lekarz uważa za niezgodne ze swoim sumieniem. **Poza sporem jest, że przepis ten odnosi się do wszystkich świadczeń zdrowotnych.** Zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt 10 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz. U. Nr 112, poz. 654 ze zm.) świadczenie zdrowotne to „działania służące zachowaniu, ratowaniu, przywracaniu lub poprawie zdrowia oraz inne działania medyczne wynikające z procesu leczenia lub przepisów odrębnych regulujących zasady ich wykonywania”. Należy zatem stwierdzić, że **lekarz może, powołując się na klauzulę sumienia, odmówić wykonania nie tylko badań, leczenia czy diagnozowania pacjenta, lecz również wystawiania określonych recept, skierowań czy konsultowania w określonym celu (np. przeprowadzenia usunięcia ciąży).**

PRAWO LEKARZA DO UJAWNIEŃ TAJEMNICZOSTY ZAWODOWEJ. Lekarz ma prawo do odstąpienia od generalnej zasady zachowania tajemnicy zawodowej w przypadku, gdy: (1) tak stanowią inne ustawy; (2) badanie lekarskie zostało przeprowadzone na żądanie uprawnionych, na podstawie odrębnych ustaw, organów i instytucji; wówczas lekarz jest obowiązany poinformować o stanie zdrowia pacjenta wyłącznie te organy i instytucje; (3) zachowanie tajemnicy może stanowić niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia pacjenta lub innych osób; (4) pacjent lub jego przedstawiciel ustawowy wyraża zgodę na ujawnienie tajemnicy, po uprzednim poinformowaniu o niekorzystnych dla pacjenta skutkach jej ujawnienia; (5) zachodzi potrzeba przekazania niezbędnych informacji o pacjencie lekarzowi sądowemu; (6) zachodzi potrzeba przekazania niezbędnych informacji o pacjencie związanych z udzielaniem świadczeń zdrowotnych innemu lekarzowi lub uprawnionym osobom uczestniczącym w udzielaniu tych świadczeń¹⁷. Należy jednak zastrzec, że **ujawnienie**

życia, ciężkiego uszkodzenia ciała lub ciężkiego rozstroju zdrowia, oraz w innych przypadkach niecierpiących zwłoki) z tym że **ma obowiązek wskazać realne możliwości uzyskania tego świadczenia u innego lekarza lub w podmiocie leczniczym oraz uzasadnić i odnotować ten fakt w dokumentacji medycznej. Lekarz wykonujący swój zawód na podstawie stosunku pracy lub w ramach służby ma ponadto obowiązek uprzedniego powiadomienia na piśmie przełożonego.**”

¹⁷ Art. 40 ust. 1, ust. 2 i ust. 2a ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty z dnia 5 grudnia 1996 r. (Dz. U. 2011 Nr 277, poz. 1634 tj.) „**Lekarz ma obowiązek zachowania w tajemnicy informacji związanych z pacjentem, a uzyskanych w związku z wykonywaniem zawodu.** Przepisu nie stosuje się, gdy: tak stanowią ustawy; badanie lekarskie zostało przeprowadzone na żądanie uprawnionych, na podstawie odrębnych ustaw, organów i instytucji; wówczas lekarz jest obowiązany poinformować o stanie zdrowia pacjenta wyłącznie te organy i instytucje; zachowanie tajemnicy może stanowić niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia pacjenta lub innych osób; pacjent lub jego przedstawiciel ustawowy

tajemnicy w ww. przypadkach może nastąpić wyłącznie w niezbędnym zakresie.

PRAWO LEKARZA DO ORDYNOWANIA LEKÓW, w tym leków na receptę. Lekarz ma prawo zalecania pacjentom wszystkich leków dopuszczonych do obrotu w Polsce, a więc zarówno leków na receptę, jak i bez recepty¹⁸. Należy jednak pamiętać, że zasady wystawiania recept określały dodatkowe przepisy (przede wszystkim ustawa refundacyjna oraz rozporządzenie Ministra Zdrowia w sprawie recept lekarskich). Trzeba także pamiętać, że **w uzasadnionych przypadkach lekarz może ordynować leki dopuszczone do obrotu w innych państwach (w tym przypadku ma jednak obowiązek szczegółowego uzasadnienia tego w dokumentacji medycznej)**¹⁹.

PRAWO LEKARZA DO POBRANIA MATERIAŁU DO PRZESZCZEPU. Zgodnie z art. 5 ust. 1 w związku z art. 11 ustawy z dnia 1 lipca 2005 r. *ustawy o pobieraniu, przechowywaniu i przeszczepianiu komórek, tkanek i narządów* (Dz. U. Nr 169, poz. 1411 ze zm.) Lekarz ma prawo dokonać pobrania komórek, tkanek lub narządów ze zwłok ludzkich w celu ich przeszczepienia, jeżeli osoba zmarła nie wyraziła za życia sprzeciwu (w formie oświadczenia woli lub zgłoszenia w centralnym rejestrze sprzeciwów)²⁰. Warto dodać, że mimo utartej praktyki do pobrania nie jest konieczna zgoda rodziny zmarłego, o ile zmarły miał pełną zdolność do czynności prawnych. Należy także pamiętać, że lekarz pobierający ze zwłok ludzkich

wyraża zgodę na ujawnienie tajemnicy, po uprzednim poinformowaniu o niekorzystnych dla pacjenta skutkach jej ujawnienia; zachodzi potrzeba przekazania niezbędnych informacji o pacjencie lekarzowi sądowemu; zachodzi potrzeba przekazania niezbędnych informacji o pacjencie związanych z udzielaniem świadczeń zdrowotnych innemu lekarzowi lub uprawnionym osobom uczestniczącym w udzielaniu tych świadczeń. W sytuacjach, [...] (przyp. aut. powyższych) ujawnienie tajemnicy może nastąpić wyłącznie w niezbędnym zakresie”.

¹⁸ **Art. 45 ust. 1** ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty z dnia 5 grudnia 1996 r. (Dz. U. 2011 Nr 277, poz. 1634 tj.) *„Lekarz może ordynować leki, środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego, które są dopuszczone do obrotu w Rzeczypospolitej Polskiej na zasadach określonych w odrębnych przepisach, oraz wyroby medyczne, wyposażenie wyrobów medycznych, wyroby medyczne do diagnostyki in vitro, wyposażenie wyrobów medycznych do diagnostyki in vitro oraz aktywne wyroby medyczne do implantacji, w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 20 maja 2010 r. o wyrobach medycznych.”*

¹⁹ **Art. 45 ust. 3** ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty z dnia 5 grudnia 1996 r. (Dz. U. 2011 Nr 277, poz. 1634 tj.)

²⁰ **Art. 5** ustawy o pobieraniu, przechowywaniu i przeszczepianiu komórek, tkanek i narządów z dnia 1 lipca 2005 r. (Dz. U. Nr 169, poz. 1411) *„Pobrania komórek, tkanek lub narządów ze zwłok ludzkich w celu ich przeszczepienia można dokonać, jeżeli osoba zmarła nie wyraziła za życia sprzeciwu. W przypadku małoletniego lub innej osoby, która nie ma pełnej zdolności do czynności prawnych, sprzeciw może wyrazić za ich życia przedstawiciel ustawowy. W przypadku małoletniego powyżej lat szesnastu sprzeciw może wyrazić również ten małoletni. Przepisów (przyp aut: powyższych) nie stosuje się w przypadku pobierania komórek, tkanek i narządów w celu rozpoznania przyczyny zgonu i oceny w czasie sekcji zwłok postępowania leczniczego.”*

komórki, tkanki lub narządy jest zobowiązany zapewnić nadanie zwłokom należytego wyglądu²¹.

PRAWO LEKARZA DO WYDAWANIA ZLECEŃ. Lekarz ma prawo do wydawania zleceń pielęgniarkom i położnym, które są zobowiązane do realizacji zleceń lekarskich w procesie diagnostyki, leczenia i rehabilitacji. Przy czym w przypadku uzasadnionych wątpliwości lekarz ma obowiązek pielęgniarki i położnej uzasadnić potrzebę realizacji zlecenia²². Podobnie prawo do wydawania zleceń ma lekarz stażysta²³, ale po konsultacji z opiekunem. **Każdorazowo zlecenie lekarza lub lekarza stażysty musi znaleźć odzwierciedlenie w dokumentacji medycznej.**

PRAWO LEKARZA DO OPIEKI NAD LEKARZEM UBIEGAJĄCYM SIĘ O PRAWO DO WYKONYWANIA ZAWODU. Lekarz będący nauczycielem akademickim albo inny lekarz lub lekarz dentysta posiadający co najmniej 3-letni staż zawodowy albo specjalizację w odpowiedniej dziedzinie medycyny właściwej dla danej części programu zajęć praktycznych ma prawo być opiekunem osoby ubiegającej się o prawo do wykonywania zawodu lekarza.

PRAWO LEKARZA DO 11 GODZINNEGO ODPOCZYNKU. Lekarzowi przysługuje w każdej dobie prawo do co najmniej 11 godzin nieprzerwanego

²¹ Art. 11 ustawy o pobieraniu, przechowywaniu i przeszczepianiu komórek, tkanek i narządów z dnia 1 lipca 2005 r. (Dz.U. Nr 169, poz. 1411) „**Lekarz pobierający ze zwłok ludzkich komórki, tkanki lub narządy jest obowiązany zapewnić nadanie zwłokom należytego wyglądu.**”

²² Art 4 ust. 1 pkt 5 ustawy o zawodach pielęgniarki i położnej z dnia 17 września 2014 r. (Dz. U. z 2014 r. poz. 1435 t.j.) „**Wykonywanie zawodu pielęgniarki polega na udzielaniu świadczeń zdrowotnych, w szczególności na realizacji zleceń lekarskich w procesie diagnostyki, leczenia i rehabilitacji.**”

Art 5 ust 1 pkt 8.: ustawy o zawodach pielęgniarki i położnej z dnia 17 września 2014 r. (Dz. U. z 2014 r. poz. 1435 t.j.) „**Wykonywanie zawodu położnej polega na udzielaniu świadczeń zdrowotnych, w szczególności na realizacji zleceń lekarskich w procesie diagnostyki, leczenia i rehabilitacji**”

Art 15 ust 1,3 ustawy o zawodach pielęgniarki i położnej z dnia 17 września 2014 r. (Dz. U. z 2014 r. poz. 1435 t.j.) „**Pielęgniarka i położna wykonują zlecenia lekarskie zapisane w dokumentacji medycznej. W przypadku uzasadnionych wątpliwości pielęgniarka i położna mają prawo domagać się od lekarza, który wydał zlecenie, by uzasadnił potrzebę jego wykonania.**”

²³ Art 15 ust. 3b. pkt. 2 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty z dnia 5 grudnia 1996 r. (Dz. U. 2011 Nr 277, poz. 1634 t.j.) „**Stażysta jest uprawniony w szczególności do wydawania, po konsultacji z opiekunem, zleceń lekarskich**”

Art 5. Ust 13 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty z dnia 5 grudnia 1996 r. (Dz. U. 2011 Nr 277, poz. 1634 t.j.) „**Opiekunem może być lekarz lub lekarz dentysta będący nauczycielem akademickim albo inny lekarz lub lekarz dentysta posiadający co najmniej 3-letni staż zawodowy albo specjalizację w odpowiedniej dziedzinie medycyny właściwej dla danej części programu zajęć praktycznych.**”

odpoczynku. W przypadku zaś pracowników pełniących dyżur medyczny prawo to przysługuje bezpośrednio po zakończeniu pełnienia dyżuru medycznego²⁴.

PRAWO LEKARZA DO PRZYJMOWANIA PRZEDMIOTÓW REKLAMOWYCH.

Lekarz ma prawo przyjmować przedmioty reklamowe o wartości materialnej nieprzekraczającej kwoty 100 złotych, związane z praktyką medyczną lub farmaceutyczną, opatrzone znakiem reklamującym daną firmę lub produkt leczniczy²⁵.

PRAWA LEKARZA ZWIĄZANE Z PROWADZENIEM PRAKTYKI LEKARSKIEJ.

PRAWO LEKARZA DO PROWADZENIA PRAKTYKI LEKARSKIEJ. Lekarz ma prawo do wykonywania zawodu w ramach działalności leczniczej w formie jednoosobowej działalności gospodarczej – praktyki lekarskiej lub w formie grupowej praktyki lekarskiej²⁶. Prowadzenie praktyki lekarskiej jest możliwe po zgłoszeniu w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej oraz we właściwej okręgowej izbie lekarskiej (należy spełnić jeszcze inne szczegółowe wymagania – patrz np. art. 18 u.d.z.l.).

²⁴ Art 97 ust. 1-3 ustawy o działalności leczniczej z dnia 15 kwietnia 2011 r.(Dz. U. Nr 112, poz. 654 z późn zm.) „Pracownikowi przysługuje w każdej dobie prawo do co najmniej 11 godzin nieprzerwanego odpoczynku. Pracownikowi pełniącemu dyżur medyczny okres odpoczynku, o którym mowa w ust. 1, powinien być udzielony bezpośrednio po zakończeniu pełnienia dyżuru medycznego. Pracownikowi przysługuje w każdym tygodniu prawo do co najmniej 35 godzin nieprzerwanego odpoczynku, obejmującego co najmniej 11 godzin nieprzerwanego odpoczynku dobowego”.

²⁵ Art. 58 ust 1,2,3 ustawy prawo farmaceutyczne z dnia 27 lutego 2008 r. (Dz.U. Nr 45, poz. 271 t.j.) „Zabrania się kierowania do osób uprawnionych do wystawiania recept oraz osób prowadzących obrót produktami leczniczymi reklamy produktu leczniczego polegającej na wręczaniu, oferowaniu i obiecywaniu korzyści materialnych, prezentów i różnych ułatwień, nagród, wycieczek oraz organizowaniu i finansowaniu spotkań promocyjnych produktów leczniczych, podczas których przejawy gościnności wykraczają poza główny cel tego spotkania.;Zabrania się przyjmowania korzyści, o których mowa w ust. 1; Przepisy ust. 1 i 2 nie dotyczą dawania lub przyjmowania przedmiotów o wartości materialnej nieprzekraczającej kwoty 100 złotych, związanych z praktyką medyczną lub farmaceutyczną, opatrzonych znakiem reklamującym daną firmę lub produkt leczniczy

²⁶ Art 5 ust 2 ustawy o działalności leczniczej z dnia 15 kwietnia 2011 r.(Dz. U. Nr 112, poz. 654 z późn zm.) „Działalność lecznicza lekarzy może być wykonywana w formie: a) jednoosobowej działalności gospodarczej jako indywidualna praktyka lekarska, indywidualna praktyka lekarska wyłącznie w miejscu wezwania, indywidualna specjalistyczna praktyka lekarska, indywidualna specjalistyczna praktyka lekarska wyłącznie w miejscu wezwania, indywidualna praktyka lekarska wyłącznie w przedsiębiorstwie podmiotu leczniczego na podstawie umowy z tym podmiotem lub indywidualna specjalistyczna praktyka lekarska wyłącznie w przedsiębiorstwie podmiotu leczniczego na podstawie umowy z tym podmiotem; b) spółki cywilnej, spółki jawnej albo spółki partnerskiej jako grupowa praktyka lekarska”

PRAWO LEKARZA DO INFORMOWANIA O ZAKRESIE I RODZAJACH UDZIELANYCH ŚWIADCZEŃ ZDROWOTNYCH PRZEZ LEKARZA MAJĄCĄ INDYWIDUALNĄ PRAKTYKĄ LEKARSKĄ. Lekarz, prowadzący indywidualną lub grupową praktykę zawodową, może bez narażania się na zarzut reklamowania podawać informacje o swoich: specjalizacjach, umiejętnościach, kursach, wyposażeniu (np. posiadam aparat do wykonywania EKG w warunkach domowych), cenie wizyty lub usługi. Nie może natomiast publicznie informować o: promocjach, zniżkach, rabatach, wysokiej jakości świadczeń, znanych pacjentach, ani w inny sposób zachęcać do skorzystania ze swoich usług²⁷.

PRAWO LEKARZA DO ZATRUDNIANIA PRACOWNIKÓW W PRAKTYCE LEKARSKIEJ. Lekarz ma prawo zatrudniać w swojej praktyce lekarskiej inne osoby niebędące lekarzami do wykonywania czynności pomocniczych, lub prowadząc staż podyplomowy ma prawo zatrudniać lekarza w celu odbycia przez niego stażu podyplomowego. Prawo to nie dotyczy to jednak indywidualnej praktyki lekarskiej i indywidualnej specjalistycznej praktyki lekarskiej wykonywanej wyłącznie w miejscu wezwania lub wyłącznie w przedsiębiorstwie podmiotu leczniczego²⁸.

PRAWA LEKARZA ZWIĄZANE Z PRZYNALEŻNOŚCIĄ DO IZB LEKARSKICH.

PRAWO WYBIERANIA I BYCIA WYBIERANYM DO ORGANÓW IZB. Lekarz będący członkiem Izby Lekarskiej ma czynne i bierne prawo wyborcze do

²⁷ Art 14 ust 1 ustawy o działalności leczniczej z dnia 15 kwietnia 2011 r. (Dz. U. Nr 112, poz. 654 z późn zm.) „**Podmiot wykonujący działalność leczniczą podaje do wiadomości publicznej informacje o zakresie i rodzajach udzielanych świadczeń zdrowotnych. Treść i forma tych informacji nie mogą mieć cech reklamy**”

²⁸ Art. 53 ust 1-4 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty z dnia 5 grudnia 1996 r. (Dz.U. 2011 Nr 277, poz. 1634 tj.) „Lekarz wykonujący indywidualną praktykę lekarską, indywidualną specjalistyczną praktykę lekarską, indywidualną praktykę lekarską lub indywidualną specjalistyczną praktykę lekarską w miejscu wezwania może zatrudniać osoby niebędące lekarzami do wykonywania czynności pomocniczych (współpracy); Lekarz, lekarz dentysta wykonujący indywidualną praktykę lekarską lub indywidualną specjalistyczną praktykę lekarską lub grupową praktykę lekarską lub grupową specjalistyczną praktykę lekarską, prowadzący odpowiednio staż podyplomowy, szkolenie specjalizacyjne lub szkolenia w celu uzyskania umiejętności z zakresu wąskich dziedzin medycyny lub udzielania określonego świadczenia zdrowotnego, może zatrudniać lekarza, lekarza dentystę w celu odbywania przez niego stażu podyplomowego, szkolenia specjalizacyjnego lub szkolenia w celu uzyskania umiejętności z zakresu wąskich dziedzin medycyny lub udzielania określonego świadczenia zdrowotnego.; **Lekarz, lekarz dentysta, o którym mowa w ust. 2, jest obowiązany do poinformowania organu prowadzącego rejestr o zatrudnieniu lekarza, lekarza dentysty; Przepisów ust. 1-3 nie stosuje się do indywidualnej praktyki lekarskiej i indywidualnej specjalistycznej praktyki lekarskiej wykonywanej wyłącznie w miejscu wezwania lub wyłącznie w przedsiębiorstwie podmiotu leczniczego**”.

organów izb lekarskich²⁹. Należy jednak pamiętać, czynne prawo wyborcze nie przysługuje lekarzowi zawieszonemu w prawie wykonywania zawodu lekarza lub takiemu, wobec którego sąd wydał prawomocne orzeczenie o zastosowaniu środka karnego pozbawienia praw publicznych lub zakazu wykonywania zawodu³⁰, zaś bierne prawo wyborcze nie przysługuje lekarzom: 1) którym uchwałą okręgowej rady lekarskiej zawieszono prawo wykonywania zawodu, 2) wobec których sąd wydał prawomocne orzeczenie o zastosowaniu środka karnego albo postanowienia o zastosowaniu środka zapobiegawczego zawieszenia w wykonywaniu zawodu³¹, 3) skazanym prawomocnym wyrokiem sądu za umyślne przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, 4) ukaranym jakąkolwiek karą zawodową³².

PRAWO DO BYCIA INFORMOWANYM O DZIAŁALNOŚCI IZB. Lekarz będący członkiem Izby Lekarskiej ma prawo uzyskiwania informacji o bieżącej i minionej, a także planowanej działalności swojej izby lekarskiej oraz Naczelnej Izby Lekarskiej oraz ich organów³³.

PRAWO DO KORZYSTANIA Z POMOCY IZB LEKARSKICH. Lekarz będący członkiem Izby Lekarskiej ma gwarantowane prawo do korzystania z pomocy izb lekarskich: w zakresie doskonalenia zawodowego, w zakresie ochrony właściwych warunków wykonywania zawodu lekarza, z ochrony i pomocy prawnej organów izb lekarskich w sprawach związanych z wykonywaniem

²⁹ Art.,. 9 ust. 1. ustawy o izbach lekarskich z dnia 2 grudnia 2009 r. (Dz.U. Nr 219, poz. 1708 t.j.) „Członkowie izb lekarskich mają prawo: wybierać i być wybieranymi do organów izb lekarskich”

³⁰ Art. 14 ust 4. pkt q,2 ustawy o izbach lekarskich z dnia 2 grudnia 2009 r. (Dz.U. Nr 219, poz. 1708 t.j.) „Czynne prawo wyborcze przysługuje wszystkim członkom izb lekarskich, z wyjątkiem lekarzy: ukaranych karą wymienioną w art. 83 ust. 1 pkt 6; wobec których sąd wydał prawomocne orzeczenie o zastosowaniu środka karnego pozbawienia praw publicznych lub zakazu wykonywania zawodu.

³¹ Art. 39 pkt 1-2a ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz.U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.) „Środkami karnymi są: 1) pozbawienie praw publicznych, 2) zakaz zajmowania określonego stanowiska, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej, 2a) zakaz prowadzenia działalności związanej z wychowaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub z opieką nad nimi”

³² Art 14 ust 5. pkt 1-4 ustawy o izbach lekarskich z dnia 2 grudnia 2009 r. (Dz.U. Nr 219, poz. 1708 t.j.) „Bierne prawo wyborcze przysługuje, z zastrzeżeniem art. 24 pkt 7 i 8 oraz art. 38 pkt 7 i 8, wszystkim członkom izb lekarskich, z wyjątkiem lekarzy: którym uchwałą okręgowej rady lekarskiej zawieszono prawo wykonywania zawodu; wobec których sąd wydał prawomocne orzeczenie o zastosowaniu środka karnego określonego w art. 39 pkt 1-2a ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz.U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.5)) albo postanowienie o zastosowaniu środka zapobiegawczego zawieszenia w wykonywaniu zawodu; skazanym prawomocnym wyrokiem sądu za umyślne przestępstwo lub przestępstwo skarbowe; ukaranych jedną z kar wymienionych w art. 83 ust. 1 pkt 1-- do czasu upływu terminów zawieszenia prawa wykonywania zawodu, o którym mowa w pkt 1, zatarcia kary lub terminu, na który został orzeczony środek zapobiegawczy.

³³ Art 9 pkt 2 ustawy o izbach lekarskich z dnia 2 grudnia 2009 r. (Dz.U. Nr 219, poz. 1708 t.j.) „Członkowie izb lekarskich mają prawo być informowanymi o działalności izb lekarskich”

zawodu lekarza oraz ze świadczeń socjalnych izb lekarskich oraz działalności samopomocowej³⁴. Szczegółowe formy pomocy mogą się w poszczególnych izbach lekarskich różnić.

WYBRANE PRAWA LEKARZA POZOSTAJĄCEGO W STOSUNKU PRACY³⁵

PRAWO DO PODNOSZENIA KWALIFIKACJI ZAWODOWYCH: Lekarz ma prawo domagać się od pracodawcy ułatwienia podnoszenia kwalifikacji zawodowych³⁶. Tym bardziej, że podnoszenie kwalifikacji zawodowych jest jednoczesnym obowiązkiem pracownika. W związku z podnoszeniem kwalifikacji zawodowych pracownik ma prawo do urlopu szkoleniowego, zwolnienie z całości lub części dnia pracy, na czas niezbędny, by punktualnie przybyć na obowiązkowe zajęcia oraz na czas ich trwania. Wskazać jednocześnie należy, że za czas urlopu szkoleniowego oraz za czas zwolnienia z całości lub części dnia pracy pracownik zachowuje prawo do wynagrodzenia³⁷

PRAWO LEKARZA DO WYŁĄCZENIA ODPOWIEDZIALNOŚCI: Lekarz jako pracownik ma prawo do nieponoszenia odpowiedzialności za szkodę w takim zakresie, w jakim pracodawca lub inna osoba przyczyniły się do jej powstania albo zwiększenia. Ponad to jako pracownik ma prawo nie ponosi ryzyka związanego z działalnością pracodawcy, a w szczególności nie odpowiada za szkodę wynikłą w związku z

³⁴ Art 9 pkt 3. lit a,-d ustawy o izbach lekarskich z dnia 2 grudnia 2009 r. (Dz.U. Nr 219, poz. 1708 t.j.) „Członkowie izb lekarskich mają prawo korzystać: z pomocy izb lekarskich w zakresie doskonalenia zawodowego; z pomocy izb lekarskich w zakresie ochrony właściwych warunków wykonywania zawodu lekarza; z ochrony i pomocy prawnej organów izb lekarskich w sprawach związanych z wykonywaniem zawodu lekarza; ze świadczeń socjalnych izb lekarskich oraz działalności samopomocowej”

³⁵ Art. 2 ustawy z dnia 17 września 2014 r. - Kodeks pracy (Dz.U. z 2014 r. poz. 1502 t.j.) „Pracownikiem jest osoba zatrudniona na podstawie umowy o pracę. powołania, wyboru, mianowania lub spółdzielczej umowy o pracę”.

³⁶ Art. 94 pkt 6 ustawy z dnia 17 września 2014 r. - Kodeks pracy (Dz.U. z 2014 r. poz. 1502 t.j.) „Pracodawca jest obowiązany w szczególności [...] ułatwiać pracownikom podnoszenie kwalifikacji zawodowych”

³⁷ Art. 103¹ ustawy z dnia 17 września 2014 r. - Kodeks pracy (Dz.U. z 2014 r. poz. 1502 t.j.) „Przez podnoszenie kwalifikacji zawodowych rozumie się zdobywanie lub uzupełnianie wiedzy i umiejętności przez pracownika, z inicjatywy pracodawcy albo za jego zgodą; Pracownikowi podnoszącemu kwalifikacje zawodowe przysługują: 1) urlop szkoleniowy; 2) zwolnienie z całości lub części dnia pracy, na czas niezbędny, by punktualnie przybyć na obowiązkowe zajęcia oraz na czas ich trwania.; Za czas urlopu szkoleniowego oraz za czas zwolnienia z całości lub części dnia pracy pracownik zachowuje prawo do wynagrodzenia

działaniem w granicach dopuszczalnego ryzyka³⁸. Prawo to nie wyklucza odpowiedzialności wynikającej z ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty. Przykładem może być szkoda wynikająca z niewłaściwej organizacji pracy, której zapewnienie jest obowiązkiem po stronie pracodawcy.

PRAWO LEKARZA DO ŻĄDANIA DZIELENIA WSPÓŁODPOWIEDZIALNOŚCI ZA SZKODĘ. Lekarz jako pracownik ma prawo do żądania współdzielenia szkody z pracownikami którzy przyczynili się do jej wyrządzenia³⁹.

PRAWO LEKARZA DO PRACY ZAROBKOWEJ W CZASIE URLOPU WYCHOWAWCZEGO. Lekarz ma prawo do świadczenia pracy zarobkowej na rzecz dotychczasowego pracodawcy lub innego podmiotu w czasie urlopu wychowawczego, a także naukę jeżeli nie wyklucza to osobistego sprawowania opieki nad dzieckiem. Przykładem takiej działalności może być: pisane publikacji, artykułów naukowych, wydawanie opinii, szkolenia online⁴⁰.

PRAWO LEKARZA DO ŻĄDANIA DZIELENIA WSPÓŁODPOWIEDZIALNOŚCI ZA SZKODĘ.

PRAWO LEKARZA DO ŻĄDANIA DZIELENIA WSPÓŁODPOWIEDZIALNOŚCI ZA SZKODĘ WYRZĄDZONĄ PRZEZ PRODUKT NIEBEZPIECZNY. Lekarz ma prawo żądać aby odpowiedzialność z tytułu szkody wyrządzonej przez produkt

³⁸ Art. 117 ustawy z dnia 17 września 2014 r. - Kodeks pracy (Dz.U. z 2014 r. poz. 1502 t.j.) „Pracownik nie ponosi odpowiedzialności za szkodę w takim zakresie, w jakim pracodawca lub inna osoba przyczyniły się do jej powstania albo zwiększenia; Pracownik nie ponosi ryzyka związanego z działalnością pracodawcy, a w szczególności nie odpowiada za szkodę wynikłą w związku z działaniem w granicach dopuszczalnego ryzyka”

³⁹ Art. 118 ustawy z dnia 17 września 2014 r. - Kodeks pracy (Dz. U. z 2014 r. poz. 1502 t.j.) „W razie wyrządzenia szkody przez kilku pracowników każdy z nich ponosi odpowiedzialność za część szkody stosownie do przyczynienia się do niej i stopnia winy. Jeżeli nie jest możliwe ustalenie stopnia winy i przyczynienia się poszczególnych pracowników do powstania szkody, odpowiadają oni w częściach równych”.

⁴⁰ Art. 186² par 1 ustawy z dnia 17 września 2014 r. - Kodeks pracy (Dz. U. z 2014 r. poz. 1502 t.j.) „W czasie urlopu wychowawczego pracownik ma prawo podjąć pracę zarobkową u dotychczasowego lub innego pracodawcy albo inną działalność, a także naukę lub szkolenie, jeżeli nie wyłącza to możliwości sprawowania osobistej opieki nad dzieckiem”

niebezpieczny ponosiły również osoby, które przyczyniły się do jej wyrządzenia⁴¹.

PRAWO LEKARZA DO ŻĄDANIA DZIELENIA WSPÓŁODPOWIEDZIALNOŚCI ZA SZKODĘ WYRZĄDZONĄ CZYNEM NIEDOZWOLONYM. Lekarz ma prawo do żądania współdzielenia odpowiedzialności za szkodę wynikającą z współdziałania lub zaniechania sprzecznego z prawem lub zasadami współżycia społecznego osób trzecich, które doprowadziły do wyrządzenia szkody. Co oznacza, że lekarz zatrudniony w ramach umowy cywilnoprawnej (np. kontrakt) w sytuacji w której do wyrządzania szkody przez lekarza przyczyniły się swoimi decyzjami, działaniami lub zaniechaniami inne osoby pracujące w podmiocie leczniczym ma prawo żądać od nich współdzielenia odpowiedzialności z tytułu wyrządzonej szkody⁴²

⁴¹ Art. 449⁶ ustawy z dnia 17 września 2014 r. - Kodeks pracy (Dz. U. z 2014 r. poz. 1502 t.j.) „Jeżeli za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny odpowiada także osoba trzecia, odpowiedzialność tej osoby i osób wymienionych w artykułach poprzedzających jest solidarna. Przepisy art. 441 § 2 i 3 stosuje się odpowiednio.”

⁴² Art 441 ustawy z dnia 17 grudnia 2013 r. - Kodeks cywilny (Dz. U. z 2014 r. poz. 121) „Jeżeli kilka osób ponosi odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną czynem niedozwolonym, ich odpowiedzialność jest solidarna. Jeżeli szkoda była wynikiem działania lub zaniechania kilku osób, ten, kto szkodę naprawił, może żądać od pozostałych zwrotu odpowiedniej części zależnie od okoliczności a zwłaszcza od winy danej osoby oraz od stopnia, w jakim przyczyniła się do powstania szkody.; Ten, kto naprawił szkodę, za którą jest odpowiedzialny mimo braku winy, ma zwrotne roszczenie do sprawcy, jeżeli szkoda powstała z winy sprawcy.”